

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM 1973—1974. ÉVI ÁSATÁSAI ÉS LELETMENTÉSEI

GÁDOR JUDIT — HELLEBRANDT MAGDOLNA

1973

Bódvasszilas—Alsóhegy (edelényi j.)

A Húsvét zombolyból (Lsz. 73.30.1.) és a Kalap zombolyból (Lsz. 73.30.2.) Bárczi Éva későbronzkori cserepeket hozott a múzeumba.

Boldogkővár-alja—Tekeresvölgy (abaújszántói j.)

Dévay Ferenc ásványgyűjtésakor őskori, retusált kőeszközt talált az erdészeti által épített úton. Lsz. 73.42.1.

Boldva (edelényi j.)

Felszabadítók u. 62. számú ház alapozásakor őskori és középkori cserepek kerültek elő. Csontvázas temetkezést is találtak, de ennek korát nem sikerült tisztázni. Lsz. 73.32.1., 73.33.1., 73.34.1., 73.35.1.

Edelény—Simmelweis u. 10. (edelényi j.)

Majoros Lajos házának alapozásakor csontvázakat talált. Slezsák Imrét, a Járási Könyvtár igazgatóját hívták a helyszínre, aki a már bolygatott öt csontváz helyzetét felmérte, a lelőhelyről vázlatot készített, s ezt elküldte a Herman Ottó Múzeumnak. A területen már a környező telkeken is befejezték a házalapozást, így nagyobb méretű feltárást nem végeztünk. A megtalált csontvázak közül az 1. és 5. helyét hitelesítettük. A házalapok közötti útszakaszon még három csontvázat sikerült feltárni. Az 1., 7., 8. sírokban előkerülő mellékletek alapján — fülbevalók, cserépfazekak — a temető kora a IX—X. századra tehető. (1—2. kép) A leletmentés költségeit a Herman Ottó Múzeum fedezte.

Edelény—Kistábla (edelényi j.)

A Semmelweis u. fölötti dombháton rézkori cseréptöredékeket és egy agyagkanál töredékét találtuk.

Edelény—Ludmilla szőlők (edelényi j.)

A dombtetőn, Sáp-Damak felé vívó út mellett megerősített bronzkori telepen nagy mennyiségű kerámiatöredéket és paticsot gyűjtöttünk.

Gesztely—Kinizsi u. 6. (miskolci j.)

A Hernád partján, hétvégi ház kerítésének alapozásakor Diviánszky Gyula miskolci lakos őskori urnát talált. Az urna sötétszürke, kihajló peremű, hasán négy bütyökkel, melyek két oldalán három függőleges, plasztikus borda van. Hamvakat vagy csontokat nem figyeltek meg. Lsz. 73.25.1.

1. kép. Cserépfazék a 7. sírból. Edelény

2. kép Az 5. sírból előkerült edény
enékbélyege. Edelény

Kazincbarcika—Vécsetal-dűlő

Szabó Ede kazincbarcikai lakos a Vécsetal-dűlőben fekvő hétvégi telkén szőlőrigolozás közben sok vassalakat és egy kisméretű vasolvasztó kemence toroknyílását találta meg. A kemencét kibontotta, majd értesítette a Herman Ottó Múzeumot. A hitelesítő ásatás során kibontottuk a kemencét és a hozzá csatlakozó munkagödröt. A kemencét és a munkagödröt kitöltő vassalakon kívül egyéb leletanyagot nem találtunk. A kemence kora a VIII—X. század közötti időszakra tehető. A kemence kibontásánál a Központi Kohászati Múzeum munkatársai, Zoltay Endre és Szinvavölgyi Oszkár is közreműködtek. A vasolvasztót a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársainak segítségével „in situ” kiemeltük és a Herman Ottó Múzeumba szállítottuk. A feltáráson részt vettek: Szarvas László, Szabó László, a Magyar Nemzeti Múzeum restaurátorai, Fidrám Tiborné és Kováts Tibor, a Herman Ottó Múzeum restaurátorai. A feltárás és az „in situ” kiemelés költségeit a Herman Ottó Múzeum fedezte.

Kéked (encsi j.)

Saad Andor a község határában őskori cserepeket, paticsdarabokat és obszidiándarabokat gyűjtött. Lsz. 73.31.1—4.

Kistokaj—Homokbánya (miskolci j.)

A bánya oldalfalában 1972-ben szürke elszíneződést vettünk észre, melyből kelta cserepek álltak ki. 1973-ban, a leletmentés során kibontottuk a göd-

rőt. Aljából koracsászarkori kerámia került elő. A bánya szélén több helyen figyeltünk meg császarkori telepnyomokat.

Kistokaj—Kültelek (miskolci j.)

A Nagymiskolci Állami Gazdasággal szemben a dombtetőn Kun Miklós mezolit-gyanús kőszközöket gyűjtött, szám szerint 413 darabot. Miskolc felé a következő dombon őskori cserepeket gyűjtött Ringer Árpád, Kun Miklós és Kun Péter. Kun Miklós hétvégi telkén újabb *kelta* sírok kerültek elő, a 12. sírszámig jutottunk.

Mályi-Téglagyár agyagbányája (miskolci j.)

Ringer Árpád jelentése alapján Saád Andorral kimentünk a helyszínre. Több magkövet és pattintékot gyűjtöttünk a bányában és a mellette levő szőlőben. Anyaguk üveges kvarcporfir. Lsz. 73.18.1., 73.19.1. (46 darab).

Miskolc — Diósgyőr-Tapolca barlang

A barlangban Szendrey János ásatott először, 1882-ben. 1932—34-ben Saád Andor végzett ásatásokat a barlangban. Munkájáról beszámolt a *Barlangvilág* (1934. IV. köt. 2. 3—4.) füzetében. 1973-ban Miskolc város szauna hidegvizes medence létesítését tervezte a barlangban. Az építkezés megkezdése előtt szükségessé vált a leletmentés, melyet Saád Andor közreműködésével végeztem. A barlang belsejében érintetlen réteget nem találtunk. A szálkőig, illetve a kijárat előtt a talajvizig mentünk le. Kívül, a barlangba vezető lépcső két oldalán nyitottuk az I. és II. szelvényt. Az I. szelvény 3., illetve a II. szelvény 4. rétegében a szeleta kultúra kísérőanyagát találtuk, majd több mázsás kőtömbök alatt az I. szelvény 4., illetve a II. szelvény 5. rétegében a moustieri kultúra leleteit tártuk fel. Lsz. 74.2.1—356.

Miskolc—Felsőforrás feletti barlang

Vízügyi szakemberek átjáró kutatása közben, egy méter mélységben szét-szórta négy darab cseréptöredéket és koponyatöredéket találtak. Várszegi Sándor a leleteket behozta a múzeumba. Az anyag alapján koruk a későbronzkorra tehető. Lsz. 73.10.1.

Muhi—Kocsmadomb (mezőcsáti j.)

Az 1972. évi ásatást folytattuk a *kelta*-szkita temető területén, a Kossuth u. 12. számú telken. Feltártunk egy csontváz és hat hamvasztásos sírt, így 44 sír ismert a temetőből. Az előkerült kerámia és fém mellékletek között figyelemreméltó az aranyozott bronz szkita csavart karika. A leletegyüttes alapján a temetőnek ezt a részét is a LT C elejére keltezhetjük. A feltárt területen elszórta rézkori cseréptöredékeket és pattintékokat találtunk.

Nekézseny—Strázsahegy (ózdai j.)

Anga Lajos értesítette a múzeumot, hogy a Strázsahegyen kelet-nyugati tájolású csontvázat találtak. Elbeszélése szerint a csontváz bolygatott volt. Valószínű, az előző években ültetett fa gödrének ásásakor sérült meg. A váz

mellett egy csont tárgyat találtak, melyet a múzeumnak ajándékoztak. (Lsz. 73.9.1.) A helyszínen sem telepre, sem temetőre utaló nyomokat nem találtunk.

Sajóbábony—Méhéztető (miskolci j.)

Szántásban paleolit anyagot gyűjtöttünk. Nyersanyaguk zömmel üveges kvarcporfir. Tóth Lajos kalauzolása mellett részt vett a terepbejárásan T. Dobosi Viola, Gádor Judit, Hellebrandt Magdolna, Saád Andor.

Sajószentpéter—Szénégető-dűlő (miskolci j.)

A Sajószentpéterről Sajókápolna felé vezető dűlőút Rózsa-utcai végénél 1973 őszén homokkitermelés alkalmával egy kisméretű vasolvasztó kemencét bolygattak meg. A kemence hátsó falát kb. 100×40 cm-es szakaszon megbontották. Belsejéből kemencesalak és két darab fúvócsőtöredék került elő. A bolygatott kemencerészt betemettük.

Szalonna (edelényi j.)

A volt zsidó temető melletti szántásból Dénes György őskori cserepeket és jáspisopál-, illetve obszidián pattintékokat gyűjtött. Lsz. 73.37.1—3.

Szirmabesenyő—Akác u. 27. (miskolci j.)

Emésztőgödör ásásakor melléklet nélküli csontváz került elő, 120 cm mélységben. Gárdonyi u. 2. és 4. számú házaknál jellegtelen őskori és középkori cserepek voltak a felszínen, illetve 20—30 cm mélységben.

Tiszabábolna—Szilpuszta (mezőcsáti j.)

Nagy Ferenc agronómus jelentése alapján mentünk ki. A Szilpuszta nevű területen homokkitermeléskor edényeket és kőpengéket találtak. A tárgyakat összegyűjtöttük. Rézkoriak (3. kép). Két edény pontozott, díszített. Lsz. 73.43.1—36.

Tornakápolna—Partoldal (edelényi j.)

Farkas Gyula helyi lakos vassalak darabokat hozott a múzeumba. Elbeszélése szerint 100×100 m-es területen található. Lsz. 73.38.1.

Dr. Saád Andor a múzeumnak ajándékozta Arka—Herzсарéten gyűjtött őskori anyagát (4. kép). Lsz. 73.29.1—147. Tóth Lajos kohómérnök paleolitik mezolitik kori kőszközöket tartalmazó gyűjteménye 1973-ban került a Herman Ottó Múzeumba. Lsz. 74.1.1—2135.

1974

Abaújvár—Vár (encsi j.)

A Hernád partján emelkedő, Vár utcával övezett földvár sáncán végeztünk próbaásatást. A sánc belső oldalának átvágását mintegy 6,5 m×16 m-es szakaszon négy méter mélységig elvégeztük. A sáncátvágás eredményeként a sánc építési szerkezetére vonatkozóan megfigyelhettük a sánciránnyal egyező és

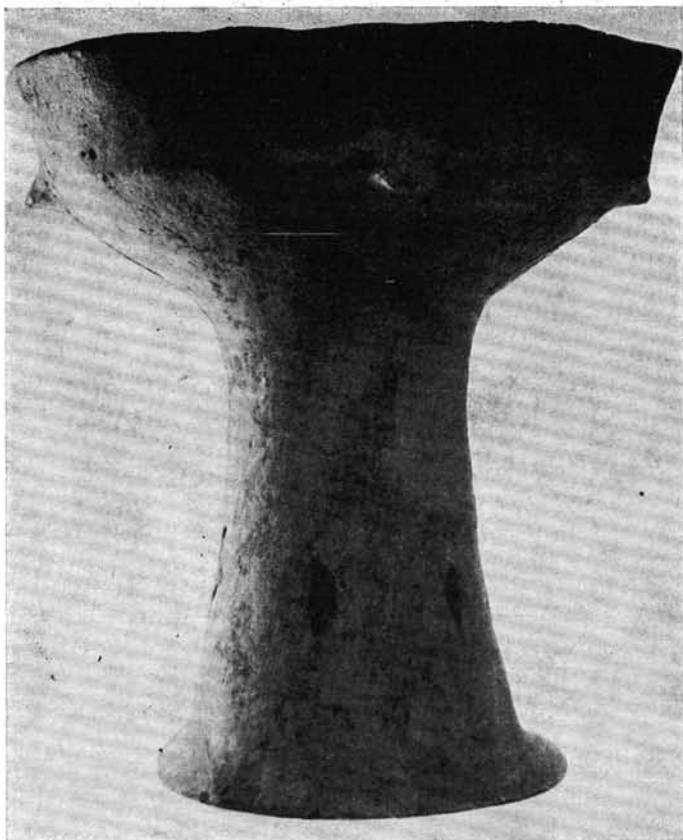
arra merőleges helyzetű gerendasorokat. A gerendák sűrűn egymás felett fekdtek, közöttük körülbelül 10 cm vastag földréteg húzódtott csak. Az egymásra merőleges gerendák kazettákat alkottak, közöttük döngölt föld volt. A gerendavázás sánc tetejére a középkorban egy kőfalat építettek, ennek alapmaradványait is megtaláltuk. A sánc belső szélénél egy ásópapucs, két sarló és egy vaskés került elő. A sánccal övezett belső területen sok árpádkori cserép és állatcsont figyelhető meg.

Aggtelek (edelényi j.)

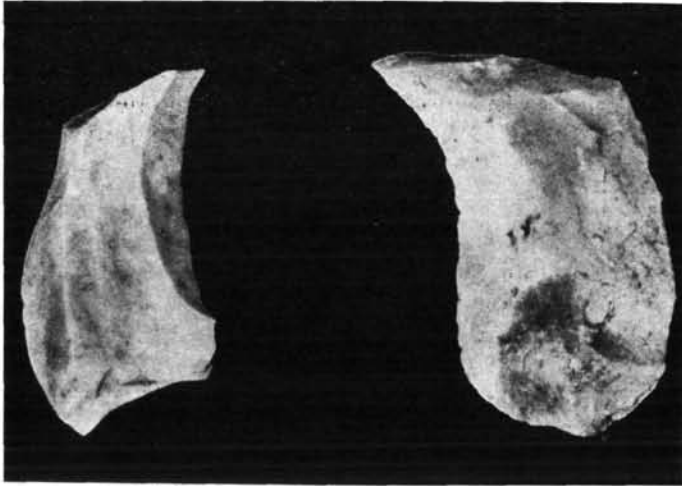
A Baradla-barlangból származó neolitikus és vaskori cseréptöredékeket ajándékozott a múzeumnak Dénes György. Lsz. 74.28.1—12.

Arka (abaújszántói j.)

Dévay Ferenc a község határában, a Lángvölgyben, Arka-Felsőn pattintott kőeszközöket gyűjtött. Lsz. 74.48.1—74.50.3.

3. kép. Áttört csövestalpú tál Tiszabábolnáról

4. kép. Kőszközők Arka-Herzsaferől

Bódvaszilás (edelényi j.)

Acskó-forrás közelében, az Acskó-bükklápai nyeregnél Dénes György pattintéket talált. Lsz. 74.31.1.

Boldogkőváralja (abaújszántói j.)

Dévay Ferenc pattintott kőszközőket gyűjtött a Kossuth u. 43. sz. háznál. Lsz. 74.33.1—12.

Dédestapolcsány (putnoki j.)

A dédesi vár és kisvár közti nyeregnél Dobosy László őskori cseréptöredékeket gyűjtött. Lsz. 74.32.1—3.

Edelény, Borsod—Derekegyháza

A lelőhelyen élő növény, lucerna van. 1973 őszén a területet újraszántották. A terepjáráskor neolitikus, bükki kultúrába tartozó díszített cseréptöredékeket, obszidián pengéket, őrlőkődarabokat és trapéz alakú kőbaltát találtunk. A domb másik oldalán bronzkori cseréptöredékeket gyűjtöttünk. A terepjáráson részt vett Wolf Mária és Saád Andor. Lsz. 74.9.1—54.

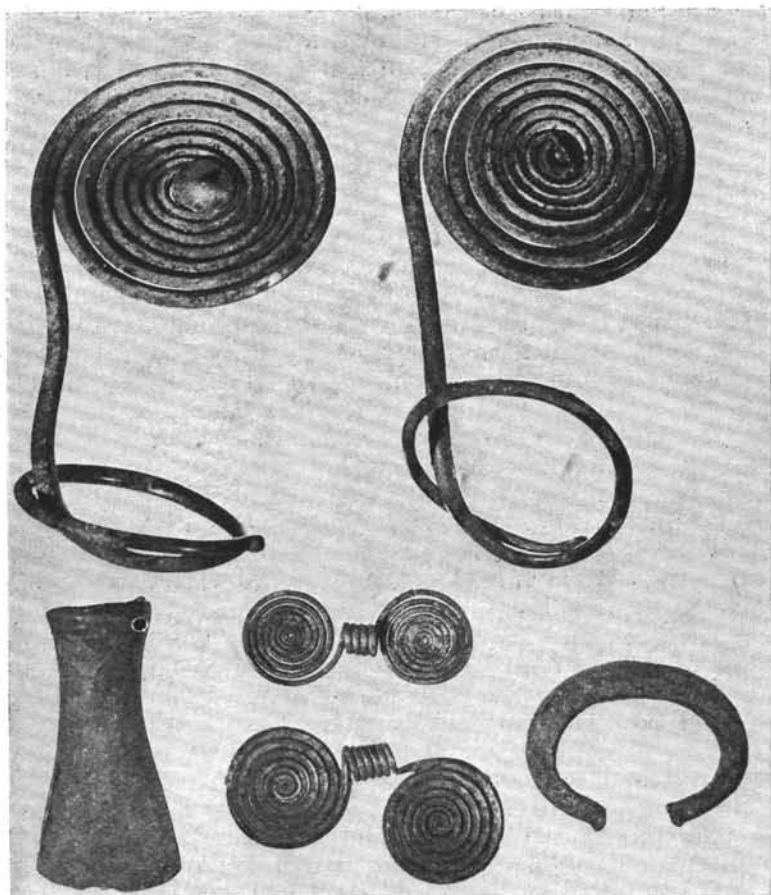
Gelej—Füzeshát (mezőcsáti j.)

Dr. Demeter József, a geleji Tsz elnöke jelentette, hogy a Gelej—Mezőcsát közti út jobb oldalán, a Füzesháton, a hasonló nevű tanya mögött, juhhodály építéskor csontvázat találtak. Az alapot gép ásta. Kelemen János főagronómussal kimentünk a helyszínre. A leletmentéskor kibontottuk a félig bolygott sírt. Zsugorított csontváz. Tá.: K-Ny. Mellékletei: tejesköcsög alakú edény, csővestalpú tál, 58 db mészkőgyöngy. A sír mélysége 60 cm. Az első sírtól távolabb az árokban kivettünk egy edényt. A csontváz patellájánál volt,

ennyit tudunk megállapítani. Az edény négyszegletes, négy lábon áll, behúzott peremű, szájnylása ovális. A széleken vízszintes bevágásokkal díszített. A lelet a rézkor bodrogkeresztúri kultúrájába tartozik. A juhodály másik végén, az alából kidobott földben császárkori, korongolt kerámiatöredéket gyűjtöttünk. Lsz. 74.43.1—7.

Hejce (abaújszántói j.)

Dévay Ferenc obszidián pengét ajándékozott a múzeumnak, melyet a hejcei erdőben, egy vízmosásban talált. Lsz. 74.7.198. A község határában Kormos Sándor helyi lakos szintén gyűjtött obszidián magkövet és pattintékokat. Lsz. 74.34.1—2. Tóth Lajos miskolci lakos Hejce különböző határ részeiben pattintott kőszközöket gyűjtött. Lsz. 74.53.1—55., 74.58.1—15.

5. kép. Bronztárgyak a kurityáni leletből

Kazincbarcika—Berente

A bejelentésre Bárdos Edit régész ment ki. A Berentei Hőerőmű területén kábelfektetés alkalmával egy középkori sír került elő, erősen feldúlt állapotban. A koponyatöredéken a hajzat zöldes elszíneződést mutatott, s elszörtan a pártadisz apró zöld színű gyöngyei kerültek elő. Feltehetőleg XVIII. századi fiatal nő sírja volt. Ugyanezen a területen 1962-ben Megay Géza muzeológus három elszört sírt tárt fel, ugyanebből a korból.

Kurityán (edelényi j.)

Juhász Béla Kurityánban, a József Attila u. 2. sz. alatt, háza építésekor meszesgödöröt ásott, s 125 cm mélységben, cserépedényben bronzeletet talált. Az edény a következő tárgyakat tartalmazta: egy darab bronz balta, két darab kézfejjvédő spirális, két darab korongos fejű tű, hét darab vékony spirális és több töredék, két darab szemüvegspirális, huszonek darab bronz karperec, tizenöt darab tutulus, kilenc darab spirálgyűrű, két darab kétmenetes gyűrű, négy darab kerek fejű flitter, egy darab egymenetes tekercs, egy darab bronz gyöngyszem, egy darab ívelt, szegecselt lemez, egy darab hatlyukú osztótag. Telepnyomot a kiszálláskor végzett terepjáráson nem figyeltünk meg (5. kép). Lsz. 74.39.1—64.

Mád (szerencsi j.)

A szerencsi Helytörténeti Múzeum régészeti anyagának revíziójakor a 82-es gyarapodási számon leltározatlan brozleletet találtunk. A 45 darabból álló lelet Mád—Padihegyen került elő 1970-ben. Asztalos István fényképész Dr. Petrikovits László főorvos közvetítésével juttatta a múzeumba. A lelőhelyen ma szőlő van. A lelet a következő darabokat tartalmazza: két darab bronz kartekercs, két darab kerek bronz tekercs, nyolcas-, és kerek tagokból álló díszek, végükön tölcsercsüngők, (három darab), hat darab több menetes bronz gyűrű, egy darab vastag, rovátkolt gyűrű, két darab karperec, tizennyolc darab kétlyukú flitter, hét egész és egy fél szemüvegspirális.

Mezőkövesd

Ternyák Mihály rendőr százados jelentette, hogy a Búzakalász—Kossuth egyesített TSZ szerviztelepén emésztőgödör ásáskor csontvázat találtak. A szerviz a 3-as út mellett, a 133 km-nél van, Budapestről Mezőkövesdre haladva az út jobb oldalán. A kiszálláskor megállapítottuk, hogy a csontváz igen rossz megtartású, felvenni nem lehetett. Mélysége 120 cm. A terület szántóföld volt, a műveléssel a helyiek szerint fél métert hordtak le az emelkedésből. Mellékletek: egy edény, és egy 2×2 cm nagyságú vas csat, erősen átrozsdásodva, mely utóbbi elveszett, mire kimentünk. A lelet avar. Lsz. 74.36.1.

Mezőnyárad (mezőkövesdi j.)

Hajnal István Kossuth u. 49. (Hrsz. 272.) számú házának alapozásakor 55 darabból álló bronzeletet talált. A lelet a következő darabokat tartalmazta: kilenc darab dárdahegy (6. kép), öt darab zárt karika karperec, egy darab összeérő végű karperec, egy darab egymásra hajló végű karperec, egy darab pecséltős végű díszített karperec, két darab csillagos közepű kézfejjvédő spirá-

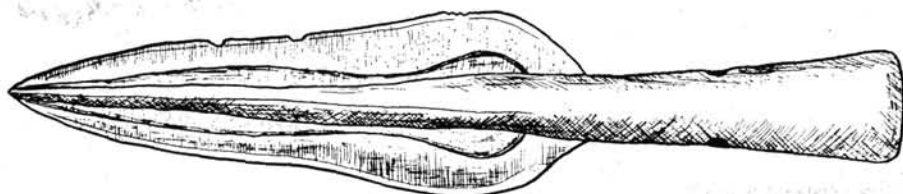
lis, két darab vastag, rovátkolt gyűrű, nyolc darab csavart, több menetes gyűrű, egy bogrács és két üst töredéke és két bográcsfül, egy pajzsdudor (?) és egy másik töredéke, fülvédő töredéke és egy korong, tizennyolc darab hosszú spirális és apró töredékek. A lelőhelyen bronzkori telepnyomokat — cserepek, őrlőkő — találtunk a leletmentéskor. Lsz. 74.38.1—80.

Mezőzombor (szerencsi j.)

Tokár Ferenc az év tavaszán őskori cserepeket, hamvakat és pattintott köveket gyűjtött Mezőzombor mellett. A lelőhely a Kölcsey MGTSZ-től kivezető bekötőút mellett egy domb. Lsz. 74.13.1—5.

Miskolc—Szemere utca

A párház építésekor, a Mindszenti templommal szemben fekvő területen nagyobb mennyiségű mezolitik kőszköz és kovaanyag került elő. Lsz. 74.45.1—47.

6. kép. Dárdahegy a mezőnyárádi leletből

Miskolc—Szilágyi Dezső út

1968-ban, csatornaásáskor találtak itt egy bronzkori tüt. Lsz. 74.60.1.

Muhi—Kocsmadomb (mezőcsáti j.)

A területen 1972-től végeztünk feltárást, a kelta-szkita temetőben. Az 1974-es évben az ún. Kozák kertben folytattuk a feltárást. 50 méter hosszan, hat kutatóárokkal szeltük át a dombot. Sírok nem kerültek elő, tehát a temető a Sajó felőli részen lezártnak tekinthető. A rézkori telep nyomai — cserepek, pattintékok — 20—30 cm mélységben, a földművelés által bolygatottan kerültek elő itt is. Lsz. 74.57.1—14.

Nyékládháza (miskolci j.)

A hejőkeresztúri Helytörténeti Múzeumba vittek a községből egy füles szkita korsót, vas tört és egy dárdahegyet. Építkezéskor kerültek elő a leletek, melyekre Papp Arzén hívta fel figyelmünket.

Sajóbábony (miskolci j.)

T. Dobosi Viola végzett egyhetes leletmentést a Méhésztetőn. Az első ásónyomban — bolygatott humusz — voltak eszközök, szilánkok, jellegzetes mezolitik anyag. A bolygatatlan kultúrrejteget nem lehetett megtalálni, biztató azonban, hogy kerámia a területen nincs. A leletek a Magyar Nemzeti Múzeumba kerültek.

Sajóecseg (miskolci j.)

Dombovári Sándor sajóbabonyi lakos Sajóecsegnél a Sajóban kardot talált. A kard kétélű, vas, közepén vércsatorna látható. Markolata végén gomb van, a penge végéből kb. 10—15 cm hiányzik. A kard jelenlegi hossza 107 cm. Kora a XIII—XIV. századra tehető. Gyarapodási napló szám 7/1974.

Sajószöged (mezőcsáti j.)

Kistóth István tanácsítkár bejelentésére mentünk ki. A görög-katolikus templom mellett, a napközi otthon mögött emésztőgödört ástak, s csontvázakat találtak. A csontvázak későközépkoriak, melléklet nélküliek. A sírok a Sajó ártere fölé magasodó dombon voltak.

Szakáld (mezőcsáti j.)

A hejőbábai út mellett pár éve földmunkáknál későbronzkori urnatemetőt találtak. Szlovacsek Györgyné helyi lakos a múzeumnak adott egy behúzott peremű tálat és egy fazekat. Lsz. 74.37.1—2.

Zrínyi u. 5. számú háznál kútásáskor eltözegesedett fát találtak. A leletmentéskor kiderült, hogy az anyag természettudományos jelentőségű.

Szendrő (edelényi j.)

Az általános iskolánál levő új kollégium építésénél XV—XVI. századi kerámia került elő. A leleteket az iskola igazgatója jelentette. Lsz. 74.26.1—21.

Szerencs—Taktaföldvár

Angyal Béla jelentése alapján mentünk ki. Útépítéshez markolókkal hordják a földet. A helyszínen egy félig elhordott rézkori házból tíz hálósúlyt és cserepeket gyűjtöttünk, valamint egy edényt, melyben tizenkét kőbaltát találtunk és az edény alján egy agyar amulettet. A területen pattintott kovadarabokat és tiszai kultúrába tartozó cserepet is gyűjtöttünk. A lelőhelyen 1967-ben történt ásatás, topográfiailag a lelőhely hitelesített. Lsz. 74.44.1—46.

Szögliget (edelényi j.)

A község határában, Ménesvölgytől északra, a Sárog-kertben Dénes György őskori cseréptöredéket gyűjtött. Lsz. 74.30.1.

Tiszabábolna—Szilpuszta (mezőcsáti j.)

A lelőhelyet 1973-ban fedezték fel, homokkitermeléskor. A leletmentés során három szelvényt nyitottunk, közvetlenül a bánya szélén. Öt sírhelyet tártunk fel. Négy bolygatott. A bolygatatlan sír mellékletei: csövestalpú tálak, függeszthető edénykéek, virágcserép alakú fazék, hosszúkás és kör alakú mész-kőgyöngyök, kétmenetes réz karikák és állatcsontok. Tá.: K-Ny. A többinél fél méterrel mélyebben volt. A temetőt a tiszapolgári kultúra idején használták. A bánya területén őskori telepnyomok is megfigyelhetők. Lsz. 74.27.1—88. (7. kép)

Tiszakeszi—Szódadomb (mezőcsáti j.)

Dobos Gyula kőből faragott, kis négyszegletes őskori edényt ajándékozott a lelőhelyről a múzeumnak. Lsz. 74.7.197.

Tiszalúc (szerencsi j.)

Tóth Lajos miskolci lakos korongolt császárkori kerámiatöredéket gyűjtött. Lsz. 74.59.1—4.

Dr. Saád Andor régészeti adattári jellegű gyűjteményt ajándékozott a múzeumnak, valamint régészeti tárgyakat Korlát—Ravaszlyuktető és Arka lelőhelyekről (8. kép). Lsz. 74.3.1—19., 74.46.1—10., 74.47.1—2.

7. kép. Rézkori csövestalpú tál

8. Kőeszközök Arka és Korlát lelőhelyekről